

*Daniel Goleman se arată în acțiune într-un poem satira:
femea prin simplicitatea pe care le face.*

THE GUARDIAN

DANIEL GOLEMAN

Inteligența ecologică

CUNOAȘTE COSTUL ASCUNS AL FIECĂRUI
PRODUS CUMPĂRAT ȘI CUM INFLUENȚEAZĂ
ACESTA LUMEA ÎN CARE TRĂIM

Cuprins

1. Prețul ascuns al lucrurilor pe care le cumpărăm	7
2. „Ecologic“ este un miraj	16
3. Ceea ce nu știm	29
4. Inteligența ecologică	39
5. Noua matematică	48
6. Decalajul de informații	64
7. Dezvăluire completă	74
8. Twitter și buzz	89
9. Corect și echitabil	102
10. Ciclul de calitate	111
11. Un ghiveci de substanțe chimice	123
12. Amigdala merge la cumpărături	136
13. Întrebări dificile	153
14. Îmbunătățirea continuă	171
15. Dubii	188
16. Ne merge bine atunci când facem bine	201
<i>Mulțumiri</i>	215
<i>Note</i>	217
<i>Surse</i>	233
<i>Indice</i>	235

1

Prețul ascuns al lucrurilor pe care le cumpărăm

Acum câțva timp am cumpărat ceva din impuls: o mașinuță de curse din lemn de un galben strălucitor, cu o bilă verde ce ținea loc de cap al șoferului și patru discuri lipite pe părți în loc de roți. Jucăria costa doar 99 de cenți. Am cumpărat-o pentru nepotelul meu de 8 luni, cu gândul că-i va plăcea la nebunie.

După ce-am ajuns acasă cu mașinuța de curse din lemn, am citit din întâmplare că, datorită faptului că plumbul din vopsele face culorile (în special galbenul și roșul) să pară mai strălucitoare și să fie mai rezistente în timp — și costă mai puțin decât alternativele —, e mai probabil ca jucăriile mai ieftine să-l conțină. Apoi am dat peste un articol de ziar în care se semnală că un test făcut pe o mie două sute de jucării luate de pe rafturile magazinelor — inclusiv lanțul de magazine din care cumpărasem acea mașinuță — a scos la iveală faptul că un mare procent dintre jucării conțineau plumb în diferite cantități.

N-am nici cea mai vagă idee dacă vopseaua galben strălucitor de pe mașinuța de jucărie conține sau nu plumb — dar eram mai mult ca sigur că, odată ajunsă în mâinile nepotelului meu, acesta o va băga imediat în gură. Acum, la câteva luni după, acea mașinuță de jucărie se află încă pe biroul meu, pentru că nu i-am mai dat-o nepotelului.

Lumea noastră, a abundenței materiale, are un preț ascuns. Nu ne putem da seama de măsura în care lucrurile pe care le cumpărăm și pe care le folosim zi de zi au și alt fel de costuri — taxa de mediu, de sănătate a consumatorului și de lucru a celor care, prin munca lor, ne oferă confortul și ne satisfac necesitățile. Trecem prin viața noastră de zi cu zi scâldându-ne într-o mare de lucruri pe care le cumpărăm, le folosim și le

aruncăm, le stricăm sau le păstrăm cu grijă. Fiecare dintre aceste lucruri își are propriul trecut și propriul viitor, povești și finaluri ascunse de ochii noștri, o țesătură de efecte uitate de-a lungul drumului de la origine sau de la inventarea ingredientelor, în timpul fabricării și al transportului, trecând prin subtilele consecințe ale utilizării lor în casele sau la locurile noastre de muncă, până la ziua în care le aruncăm. Și totuși, aceste efecte nevăzute ale tuturor acelor lucruri pot fi cel mai important aspect al lor.

Tehnologiile noastre de fabricație și procesele chimice pe care le implică au fost în mare parte alese cu mult timp în urmă, când comercianții și inginerii industriali puteau să-și permită luxul de a nu acorda prea mare atenție consecințelor negative a ceea ce se producea. În schimb, erau mulțumiți, oarecum de înțeleși, de beneficii: electricitate generată prin arderea cărbunilor, cu rezerve care să le-ajungă secole întregi; materiale plastice ieftine și maleabile produse dintr-o aparent nesfârșită mare de petrol; o comoară de compuși chimici sintetici; pudră de plumb ieftină care dă strălucire și viață vopselelor. Nu au luat în seamă costurile acestor alegeri, bine intenționate la acea vreme, asupra planetei noastre și a oamenilor.

Deși compoziția și consecințele acestor lucruri pe care le cumpărăm și le folosim zilnic sunt în cea mai mare parte rezultatul deciziilor luate cu mult timp în urmă, ele încă urmează același proces de producție — și ajung în casele noastre, în școli, în spitale și la locurile de muncă. Moștenirea materială pe care ne-au lăsat-o invențiile-minune de altădată ale erei industriale ce au rezistat de-a lungul secolului XX ne-a făcut viața mult mai comodă decât aceea a bunicilor noștri. Ingenioase combinații de molecule, nemaîntâlnite până acum în natură, au dat naștere unui șir de miracole cotidiene. Folosite ca atare în mediul de afaceri din trecut, produsele chimice și procesele industriale își aveau cu siguranță rostul lor, rost pe care acum nu și-l mai găsesc. Consumatorii și comercianții deopotrivă nu-și mai pot permite să nu țină seama de produsele chimice și de procesele industriale prin care au fost create și de impactul acestora asupra mediului.

În scrierile mele anterioare am explorat ce înseamnă să fii inteligent emoțional și, mai recent, social. Aici analizez felul în care împreună putem să devenim mai atenți cu privire la impactul ecologic al vieții pe care o ducem — și modul în care inteligența ecologică împreună cu transparența pieței pot crea un mecanism pentru o schimbare pozitivă.

Prețul ascuns al lucrurilor pe care le cumpărăm

Să fiu sincer, în ceea ce privește inteligența ecologică știu la fel de puține precum cea mai mare parte dintre noi. Dar în timpul în care m-am documentat și am scris această carte, am fost îndeajuns de norocos să dau peste o rețea virtuală de oameni — atât directori, cât și oameni de știință — care excelează într-una sau alta din setul de abilități de care avem urgent nevoie ca să construim tezaurul uman al inteligenței ecologice și să lăsăm cunoașterea să ne ghideze deciziile în direcții mai bune. Schițând posibilitățile acestei viziuni, m-am inspirat din formarea mea ca psiholog și jurnalist științific pentru a cerceta lumea comerțului, a proceselor de fabricație, pentru a explora ideile de ultimă oră din domenii precum neuroeconomia sau informatica, și mai ales dintr-o disciplină nouă, ecologia industrială.

Acest drum continuă unul pe care l-am început acum mai bine de douăzeci de ani, când am scris într-o carte despre autoamăgire că obiceiurile noastre de consum la scară mondială creează un deficit ecologic nemaîntâlnit de-a lungul istoriei, „numai din cauza nepăsării noastre cu privire la legătura dintre deciziile pe care le luăm zilnic — de exemplu, de a cumpăra un lucru în locul altuia — și costul la care ne supun aceste decizii“.

Atunci îmi imaginam că într-o zi vom deveni cumva capabili să apreciem cu exactitate pagubele survenite în urma unui anumit proces de fabricație sau de ambalare, transport și depozitare a unui anumit produs și rezumarea acestor aspecte într-o unitate de măsură ușor de utilizat. Știind aceste lucruri despre un televizor sau despre o cutie învelită în foiță de aluminiu, consideram că am deveni mai responsabili cu privire la impactul pe care îl au deciziile noastre individuale asupra planetei. Dar brusc mi-am pierdut energia și interesul de a continua, recunoscând: „Nu există astfel de informații, și cei mai preocupați dintre noi de aspectul ecologic nu cunosc cu adevărat efectul real al modului nostru de viață asupra planetei. Și astfel, ignoranța de care dăm dovadă ne lasă să cădem într-o mare autoamăgire cum că micile sau marile decizii din viața noastră materială nu ar avea cine știe ce consecințe“.

În toți acești ani nu auzisem de ecologia industrială, disciplină care, în mod obișnuit, face chiar acele analize pe care mi le doream. Ecologia industrială ia ființă în punctul în care chimia, fizica și ingineria întâlnesc ecologia și reunește aceste domenii pentru a calcula impactul pe care îl au lucrurile create de om asupra naturii. În trecut, atunci când îmi doream

ca acest domeniu să existe, acea disciplină încă necunoscută de-abia se închea. În anii '90, un grup de cercetare din cadrul Academiei Naționale de Inginerie a pus bazele acestui domeniu și prima ediție a revistei *Journal of Industrial Ecology* a apărut în 1997, la mai bine de zece ani de când simțisem nevoia existenței unui astfel de domeniu.

Ecologia industrială își are rădăcinile în înțelegerea faptului că sistemele industriale le copiază pe cele naturale în multe privințe: șuvoiul de obiecte fabricate care curge de la o companie la alta, extrase din pământ și prelucrate în combinații noi, poate fi măsurat în termeni de articole, echipament, material, fonduri pentru producție și producția în sine reglementate de un fel de metabolism inferior. În această privință, și industria poate fi considerată un fel de ecosistem, unul care are un efect profund asupra tuturor celorlalte sisteme ecologice. Domeniul include subiecte la fel de diverse precum estimarea emisiilor de dioxid de carbon rezultate din orice proces industrial sau analizarea fluxului global al fosforului, până la modul în care etichetarea electronică ar putea eficientiza reciclarea deșeurilor și consecințele ecologice ale unui număr crescut de camere de baie luxoase în Danemarca.

Îi consider pe ecologiștii industriali — împreună cu cei situați în avangarda domeniilor precum sănătatea mediului — drept premergătorii unei ere a conștientizării, una care ar putea furniza piesa fundamentală în eforturile noastre colective de a ne proteja planeta și oamenii care trăiesc pe ea. Imaginează-ți ce s-ar întâmpla dacă informațiile deținute acum doar de specialiști precum ecologiștii industriali ar fi cunoscute de noi toți: predate copiilor în școli, accesate cu ușurință pe web, reduse la esențial în evaluări ale lucrurilor pe care le cumpărăm și le producem, și rezulate atunci când suntem pe cale de a cumpăra ceva.

Chiar dacă suntem doar un singur cumpărător, un agent de achiziții în cadrul unei organizații sau un director care conduce o firmă, dacă am cunoaște consecințele ascunse ale lucrurilor pe care le cumpărăm, vindem sau producem cu precizia unui ecologist industrial, am putea deveni modelatori ai unui viitor mai bun aliniindu-ne mai bine deciziile la valorile noastre. Toate metodele de a face aceste informații cunoscute publicului larg sunt deja luate în considerare. În momentul în care aceste informații vor ajunge în mâinile noastre, vom intra într-o eră pe care eu o numesc una a *transparenței radicale*.

Pretul ascuns al lucrurilor pe care le cumpărăm

Transparența radicală transformă lanțurile care leagă fiecare produs și multiplele lui consecințe — amprente de carbon, elemente chimice, condițiile de muncă ale lucrătorilor și altele asemenea — în forțe sistematice importante în domeniul vânzărilor. Transparența radicală dă naștere unei generații viitoare de aplicații tehnice, în care software-ul manipulează colecții masive de date și le prezintă într-o formă în care este posibil ca printr-o simplă citire să se poată lua deciziile potrivite. Odată ce cunoaștem adevăratul efect al alegerilor noastre, putem folosi aceste informații pentru a accelera un număr din ce în ce mai mare de schimbări pozitive.

Bineînțeles, avem deja un număr de etichete ecologice bazate pe date de înaltă calitate care evaluează categorii de produse. Dar următorul pas în ceea ce privește transparența ecologică va fi mult mai radical — mai cuprinzător și mai detaliat — și va inunda totul în cale. Pentru a face utilizabilă această masă de informații, transparența radicală trebuie să scoată la iveală ceea ce a fost ascuns până acum ochilor noștri și să o facă într-un mod mult mai cuprinzător și mai bine organizat decât evaluările produselor, uneori întâmplătoare, pe care le avem acum. Având datele potrivite, dorite, o cascadă continuă de schimbări determinate de consumator ar influența lumea comerțului, de la cea mai îndepărtată fabrică și până la rețeaua electrică din regiune, deschizând un nou front în bătălia pentru cota de piață.

Transparența radicală va aduce cu sine sinceritatea necesară în privința consecințelor lucrurilor pe care le producem, vindem, cumpărăm și pe care le aruncăm, sinceritate care depășește zonele actuale de confort ale celor mai multe activități comerciale. Va remodela mediul marketingului pentru a asigura o mai bună receptare a varietății imense de tehnologii și de produse mai puțin poluante și mai prietenoase cu mediul care sunt pe cale să apară — stimulându-ne și mai mult să renunțăm la cele vechi în favoarea acestora.

Informații ecologice atât de amănunțite aduc o traiectorie inovatoare: aplicând impactului ecologic al lucrurilor pe care le cumpărăm înaltele standarde de transparență solicitate, de exemplu în situațiile financiare, ea va pune la îndemâna cumpărătorilor informații cu privire la alegerile lor asemănătoare celor pe care analiștii bursieri le aplică în calcularea profiturilor și a pierderilor companiilor. Va oferi managementului o mai mare claritate în executarea mandatelor companiilor de a fi mai responsabile din